

УДК 377.014(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2019.34.10590>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ВИМІРІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Тетяна Равчина, Ганна Шемелюк

*Відокремлений структурний підрозділ – Технічний коледж
Національного університету “Львівська політехніка”,
вул. Пимоненка, 17, Львів, Україна, 79035;
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, 79005*

Розглянуто головні нововведення Закону України “Про фахову передвищу освіту”, прийнятого у червні 2019 р. Виокремлено студентоорієнтоване навчання як сучасний підхід до організації освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти. Окреслено головні принципи організації освітнього процесу на засадах студентоцентрованого підходу в закладах фахової передвищої освіти.

Охарактеризовано особливості діяльності студентів як автономних і відповідальних суб’єктів освітнього процесу. Проаналізовано роль освітнього середовища для якісної підготовки фахівців, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти. Визначено принципи організації освітнього середовища, що забезпечують психологічно-комфортну атмосферу у закладах фахової передвищої освіти. Зазначено, що єдність теорії та практики в освітньому процесі коледжів і технікумів як закладів фахової передвищої освіти досягнуто шляхом організації практикоорієнтованого освітнього процесу, різних видів практики студентів, а також дуальної форми освіти. Висвітлено особливості організації освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства, що ґрунтується на суб’єкт-суб’єктній взаємодії викладачів і студентів та є виявом студентоорієнтованого підходу.

Ключові слова: фахова передвища освіта, освітній процес, студентоорієнтований підхід, суб’єкт освітнього процесу, освітнє середовище, дуальна освіта, практикоорієнтований освітній процес, суб’єкт-суб’єктна взаємодія.

Розвиток системи професійної освіти в Україні зумовлений сучасними трансформаційними, інтеграційними процесами в економічній та соціальній сферах, потребами не лише вітчизняного ринку праці, а й європейського також. Необхідність підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців різного рівня не втрачає актуальності, особливі вимоги зростають до закладів післяшкільної освіти, зокрема коледжів і технікумів, що набувають належне місце у системі неперервної освіти. Закон України “Про фахову передвищу освіту” (в редакції № 2745-VIII від 06.06.2019) сприяв створенню

нової самостійної ланки, єдиної системи професійної неуніверситетської освіти з метою підвищення якості освітніх послуг, задоволення потреб ринку праці, підготовки фахівців різних спеціальностей, зокрема для нових професій. Прийнятий закон відкриває нові можливості та перспективи розвитку закладів фахової передвищої освіти, самостійного вирішення питань організації освітнього процесу відповідно до законодавства, пошуку доцільних шляхів для приваблення й задоволення потреб здобувачів професійної освіти. В сучасних умовах коледжі одержують змогу обирати власну траєкторію розвитку, творчо застосовувати інноваційні технології для забезпечення якості професійної освіти, модернізувати спеціальності й відкривати нові відповідно до ринкових вимог.

Українські дослідники проводять ґрунтовні дослідження різноманітних аспектів підготовки фахівців у закладах професійної освіти. Науково-теоретичні засади професійної підготовки висвітлюють М. Артюшина, С. Батишев, В. Беспалько, Н. Бідюк, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, О. Коваленко, І. Козловська, М. Лазарєв, Н. Ничкало, О. Новіков, Н. Петренко, В. Радкевич, Г. Романова, Л. Сушенцева та ін. Різноманітні питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців розглянуто у працях Н. Авшенюк, В. Болотова, В. Бондаренко, І. Закір'янової, Е. Зеєра, Ю. Зіньковського, І. Козловської, В. Лозовецької, В. Свистун та ін. Активну участь у підготовці проєктів закону про фахову передвищу освіту взяли участь І. В. Бриченко, І. Г. Кириленко, І. М. Констанкевич, Т. Д. Кремінь, В. М. Литвин, О. О. Марченко, О. О. Скрипник, О. В. Співаковський.

Мета статті – обґрунтувати концептуальні підходи, окреслити напрями до організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти відповідно до сучасного законодавства.

Прийнятий у червні 2019 р. Закон відкриває значні можливості для формування в Україні системи фахової передвищої освіти як окремої ланки освіти, врегулювання невизначеності ситуації, в якій довготривало перебували технікуми й коледжі, визначає правові умови щодо забезпечення вільного доступу до фахової передвищої освіти [3]. Згідно з новим законодавством, уже з 2020 р. коледжі та технікуми готуватимуть фахових молодших бакалаврів, а за наявності ліцензії проводитимуть підготовку молодших бакалаврів за коротким циклом вищої освіти або першим (бакалаврським) рівнем. У Законі визначено освітній або освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра, який здобувають на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і який присуджує заклад вищої освіти внаслідок успішного виконання здобувачем освітньої програми, обсяг якої становить 120 кредитів ЄКТС.

Узагальнюючи положення Закону, виокремимо головні нововведення, які запроваджуватимуть у систему фахової передвищої освіти:

- Кожен здобувач освіти має змогу формувати індивідуальну освітню траєкторію та самостійно робити вибір форми освіти (мережевої, дистанційної, екстернатної, дуальної, навчання на робочому місці – на виробництві тощо).
- Елементи корпоративного управління закладами, що сприятиме врегулюванню конфлікту інтересів; при закладі діятиме Наглядова рада, яка контролює його стратегічний розвиток, шукає додаткові джерела фінансування, має змогу впливати на керівництво в разі суттєвих проблем у діяльності.
- Обрання керівника передбачатиме рейтингове голосування колективу; термін його перебування на посаді обмежений.
- Уведення нової системи державного фінансування: субвенція з держбюджету покриватиме здобуття повної загальної середньої освіти, а також підготовку за спеціальностями, яким надається особлива підтримка.
- Не встановлюватимуть обмеження щодо віку студентів, кількості попередньо здобутих дипломів за бюджетний кошт.

Одним з головних завдань закладу фахової передвищої освіти є організація на високому рівні освітнього процесу, що забезпечує якість професійної підготовки фахівців. Зрозуміло, що рівень освітньої діяльності значно залежить від застосування й поєднання різних форм та активних, інтерактивних, інноваційних технологій і методів навчання. Однак концептуальний підхід, науково-теоретичне підґрунтя визначальні для організації освітнього процесу, зокрема, окреслення змісту, вибору методів, прийомів навчання, а також для застосування різноманітних стимулів залучення студентів до діяльності.

У Законі вперше у вітчизняній законодавчій практиці сформульоване поняття студентоорієнтованого навчання як сучасного підходу до організації освітнього процесу, що передбачає: стимулювання здобувачів фахової передвищої освіти до виконання ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, зокрема надання їм можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти [3]. Насамперед, студентоорієнтований (студентоцентризований) підхід означає, що для викладача у процесі педагогічної діяльності головною цінністю стає особистість студента, його потреби, досвід та право на власну думку. Навчання за таким підходом, на відміну від педагогоцентризованого (директивного), передбачає організацію

навчально-пізнавальної діяльності студентів як активних суб'єктів, які усвідомлюють й регулюють процес власного пізнання, самостійно творять особистісні знання, набувають досвід. За таким підходом викладач не втрачає своєї керівної ролі в організації освітнього процесу. Його головна функція охоплює педагогічний супровід студентів, стимулювання, підтримку й допомогу їм у досягненні освітніх і соціальних цілей, реалізації власних потреб та інтересів. Хоча деякі науковці, а також викладачі вважають, що директивне навчання доцільно застосовувати передусім у ситуаціях формування базових знань й умінь студентів, особистісно-центрований підхід визначають провідним у системі сучасної освіти, оскільки він відповідає природним особливостям розвитку й пізнавальної діяльності особистості. Сучасний викладач спроможний реалізувати кожен елемент процесу навчання відповідно до особистісно зорієнтованої педагогіки, якщо він переконаний у її значущості (тобто вона має для нього сенс), володіє необхідними знаннями, вміннями й навичками [1, с. 24].

На підставі вищезазначеного окреслимо головні принципи організації освітнього процесу на засадах студентоцентрованої підходу в закладах фахової передвищої освіти:

- навчання як взаємодія викладача і студента;
- взаєморозуміння у стосунках між викладачем і студентами (наявність взаємної довіри, поваги; бажання працювати разом);
- опора на пізнавальну активність студентів (вияв власних думок; пошук нових ідей, розв'язків; конструювання власного розуміння об'єктивних явищ і процесів; набуття нових умінь тощо);
- розширення автономії студента, надання права вибору;
- рефлексивний підхід викладача і студента до процесів навчання й викладання;
- взаємне задоволення процесом викладача та студентів.

Як було зазначено, вагомою ознакою студентоорієнтованого навчання є формування особистості студента як суб'єкта освітнього процесу, який розуміє та усвідомлює мету як кінцевий результат навчально-пізнавальної діяльності, її зміст, власні поетапні дії, що він виконує у процесі, кінцеві досягнення. Практичний досвід викладачів коледжів засвідчує, що більшість студентів, особливо тих, які одержують середню освіту, зовсім не привчені до міркування над тим, що вони вивчають, які дії виконують та чому не здатні саморегулювати власну поведінку, а також самостійно вибирати й приймати рішення. Отже, студенти стають суб'єктами освітнього процесу, якщо вони:

- у процесі оволодіння науковою інформацією пізнають реальні об'єкти, ситуації, шукають й виробляють власне розуміння, бачення об'єктивної дійсності;

- цілеспрямовано організують й саморегулюють навчально-пізнавальну діяльність шляхом проговорення власних навчальних дій, їхньої відповідності поставленій меті, аналізу одержаних результатів;
- усвідомлюють залежність результатів навчально-пізнавальної й практичної діяльності від власних здібностей, прагнень, зусиль, а також свою роль у процесі діяльності, особисту відповідальність за її організацію;
- мають змогу діяти самостійно, висловлювати власні судження, приймати незалежні рішення;
- визначають своє ставлення до змісту, процесу діяльності, формують власну позицію й самооцінку;
- усвідомлюють власні прогалини, досягнення й успіхи.

Як було зазначено, сучасне законодавство наголошує на значущості освітнього середовища для організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти. Освітнє середовище у навчальному закладі як соціально-психологічний простір охоплює систему організованих педагогічних впливів і процесів, соціальних зв'язків і різних видів міжособистісної взаємодії, а також засобів комунікації й інформації, що виконують освітню роль. Згідно з сучасними світовими освітніми процесами середовище набуває вагомое значення для активного залучення студентів як суб'єктів освітнього процесу, забезпечення сприятливих умов для задоволення й розвитку їхніх потреб та інтересів, розвитку партнерських, довірливих взаємин адміністрації, педагогічних працівників і студентів у закладах фахової передвищої освіти. З огляду психологічної науки, згідно з дослідженнями відомого вченого Л. С. Виготського саме засобами освітнього середовища як сукупності міжособистісних взаємин викладач опосередковано впливає на розвиток молодшої людини [2, с. 67]. Саме зсередини середовища відбувається вплив на особистість студента й формування рис, що водночас відображають суть й атмосферу цього середовища. На результативність освітнього процесу у закладах фахової освіти значно впливає організація, вдосконалення соціально-психологічного простору, сприятливого для вільної, рівноправної взаємодії викладачів і студентів, непримусової, свідомої й відповідальної активності особистості, а також реалізації й розвитку її здібностей потреб та інтересів.

Загалом середовище, зокрема освітнє, не впливає автоматично й механічно на розвиток особистості, тобто не викликає раптових й адекватних йому змін у внутрішньому стані й поведінці студентів. Освітнє середовище навчального закладу впливає на навчально-пізнавальну діяльність й професійну підготовку студентів, але опосередковано залежно від їхнього ставлення до цього середовища, що визначає результати їхнього навчання й поведінку. Якщо студенти почувають себе психологічно комфортно у

коледжі, бачать позитивне ставлення викладачів до себе, мають змогу самовиражатися, одержують навіть найменші успіхи в різних видах діяльності, а також усвідомлюють перспективи власного розвитку, то вони піддаються педагогічним впливам, виявляють власну активність в освітньому процесі, у подоланні труднощів [1, с. 25]. Якщо середовище тисне на особистість, то вона чинить опір або пасивно пристосовується. Для створення соціально-психологічної атмосфери у закладах фахової передвищої освіти, зокрема під час освітнього процесу, яка зумовлює позитивне самопочуття, пізнавальний інтерес студентів та їхню навчальну активність, викладачі повинні дотримуватися головних засадничих принципів організації освітнього середовища [6, с. 136–137]:

- розвиток і вияв позитивної установки щодо кожного студента, позбуття упереджень у міжособистісних стосунках;
- урахування думки кожного студента, своєрідності його культури, індивідуальних особливостей без приниження гідності, образи особистості, навіть якщо його висловлювання, поведінка не відповідають очікуванням викладача;
- вияв емпатії, розуміння чинників поведінки особистості, її труднощів і прагнення їх подолати, підтримка її позитивного самопочуття;
- виокремлення й позитивна оцінка навіть найменших досягнень студентів, зазначення віри у їхні подальші успіхи;
- відсутність критики, засудження особистості, натомість, аналіз ситуації, оцінка поведінки студента з огляду на перспективи його майбутньої професійної діяльності, особистісного розвитку;
- залучення кожного студента до освітнього процесу, сприяння досягненню успіхів кожним відповідно до індивідуальних особливостей розвитку та навчальних успіхів.

Головне завдання професійної освіти кожного закладу – забезпечення якісної практичної підготовки майбутніх фахівців. Порівняно із закладами вищої освіти завдання організації практичної підготовки в коледжах вирішується ефективніше, хоча і в них існують певні проблеми. На сучасному етапі практичну підготовку в закладах фахової передвищої освіти розглядають у двох вимірах – як процес, що не інтегрований з теоретичним навчанням, та як інтегрування практичної підготовки в освітній процес, що виявляється у дуальній освіті [9, с. 7]. Практична спрямованість організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти охоплює такі напрями: організація практикоорієнтованого навчання; організація різних видів практики залежно від спеціальності (спеціалізації), за якою проводиться підготовка здобувачів фахової передвищої освіти (навчальна, технологічна, експлуатаційна, конструкторська, педагогічна, медична,

економічна тощо); інтегрування теоретичного навчання у коледжах з навчанням на робочому місці, а саме на виробництві чи підприємстві (дуальна освіта).

Згідно з новим законодавством, дуальна освіта є формою здобуття фахової передвищої освіти, що поєднується з іншими та яку може самостійно обирати здобувач відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії. Дуальна освіта відкриває значні перспективи для підготовки кваліфікованих, професійно компетентних фахівців, оскільки передбачає поєднання теоретичного навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях з метою майстерного оволодіння професією, зазвичай, на основі договору. У Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти, що дає змогу майбутнім фахівцям набути досвід практичного застосування компетентностей, а також адаптуватися до умов реальної професійної діяльності [5]. Дуальне навчання кардинально відрізняється від традиційного проходження практики студентами. Дуальну освіту можна розглядати як відносно самостійну форму професійної підготовки, що передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Хоча існують певні проблеми щодо практичного застосування дуальної форми у системі фахової освіти, вирішення їх нагально необхідне для підготовки компетентних фахівців, а також для розвитку економіки України.

Згідно із законодавством, одним із головних завдань закладу фахової передвищої освіти є забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі теоретичного та практичного навчання. Отже освітній процес у коледжах повинен бути наближеним до професійної діяльності майбутніх фахівців, а також забезпечувати набуття ними практичного досвіду.

Головними умовами організації практикоорієнтованого навчання студентів під час вивчення фахових дисциплін, що впливає на формування професійної компетентності майбутніх фахівців, є: організація освітнього процесу у контексті майбутньої професійної діяльності; постійне апелювання до набутого досвіду майбутніх фахівців на кожному етапі освітнього процесу; дотримання балансу між теоретичним навчанням і практичною діяльністю студентів у процесі вибору й застосування методів навчання; розкриття практичної, професійної значущості навчальних дисциплін, зокрема фахових; формування професійних інтересів студентів засобами змісту навчальних дисциплін і дидактичних методів; залучення майбутніх фахівців до рефлексії власних пізнавальних і практичних дій, а також до самостійного оцінювання власних навчальних успіхів [10, с. 98, 105–106].

Згідно з європейським досвідом, у процесі вивчення конкретних професійних тем студентів потрібно скеровувати до: уточнення головної мети професійної діяльності фахівців; осмислення суті, призначення конкретних навчальних курсів, їхнього зв'язку з майбутньою професією; аналізу автентичних ситуацій, наближених до практичної, професійної діяльності; виокремлення практичних, виробничих, економічних, соціальних проблем та пошук шляхів їхнього вирішення [10, с. 108].

Вагомим чинником ефективної підготовки кваліфікованих, ініціативних фахівців є особистість викладача, його професійно-педагогічна майстерність. Організація освітнього процесу, впровадження нових концептуальних підходів, інноваційних технологій тощо залежать від викладача, його готовності до нових змін, професійної компетентності, особистісно-професійних умінь, а також, головно, від мотивації педагогічної діяльності й ставлення до здобувачів освіти. На думку деяких педагогічних працівників коледжу, саме від викладача залежить, чи стане він гідним для наслідування студентами, чи захочуть вони наслідувати його, чи зможе педагог розбудити у них інтерес до навчання й радість від пізнання [8, с. 7]. У Законі про фахову передвищу освіту (ст. 62) зазначено, що педагогічні працівники зобов'язані поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу; сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти; розвивати у них ініціативу, самостійність, творчі здібності, бути прикладом у вихованні громадянських, патріотичних, моральних рис у студентів [3].

Для закладів фахової передвищої освіти так само, як і вищої, притаманна суперечність між високим професійним рівнем освітньої діяльності та недостатнім рівнем педагогічною майстерності деяких викладачів. Наприклад, в університеті деякі викладачі є науковцями високого рівня, проте не володіють достатньо педагогічними компетенціями та майстерністю. Так само у закладах фахової передвищої освіти більшість викладачів є кваліфікованими фахівцями зі значним досвідом роботи на підприємстві чи виробництві тощо, які водночас недостатньо обізнані зі сучасними підходами до організації освітнього процесу або педагогічної взаємодії зі студентами, колегами тощо.

Як було зазначено, Закон про фахову передвищу освіту (ст. 1) наголошує на важливості організації освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства викладачів і студентів, що є виявом студентоорієнтованого підходу [3]. Фактично підгрунття зазначеного партнерства становить суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача й студента як рівноправних суб'єктів, що відповідає природним особливостям розвитку кожної людини. На підставі аналізу наукових досліджень суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача і студента розглядаємо як двосторонній взаємозв'язок

рівноправних партнерів, у процесі якого викладач визначає мету, скеровує студентів до розуміння та виконання завдань на кожному етапі освітнього процесу відповідно до мети, стимулює до рефлексії власних дій, аргументуючи водночас особисту діяльність, підтримує їх, надає їм змогу самостійно вибирати, відчувати свою відповідальність за діяльність [4, с. 113]. У такому сенсі педагогічна взаємодія означає співпрацю, сприяє налагодженню рівноправних стосунків, прийнятті й розумінні кожної особистості, організації діалогу.

Досягнути рівноправності і партнерство в освітньому процесі у закладах фахової освіти можна за умови об'єднання викладача і студентів у спільноту, організації взаємодіяльності з позиції "ми", "разом". Механізми суб'єкт-суб'єктної взаємодії означають погодженість дій викладача і студентів на когнітивному, емоційно-мотиваційному, діяльнісному рівнях та виявляються в їхньому взаєморозумінні, співпереживанні, спільному захопленні процесом і співпраці. У єдності зазначені механізми забезпечують психологічний контакт між суб'єктами освітнього процесу. Однак умовою виникнення контакту є прояв кожним партнером поваги один до одного, відкритості, довіри й емпатійності [7, с. 339]. Налагодження психологічного контакту викладача й студентів є запорукою їхньої партнерської взаємодії.

Розвитку партнерства викладачів і студентів у закладах фахової передвищої освіти сприяє організація освітнього процесу як діалогу, взаємообміну інформацією, власним досвідом, спільного пошуку. З цією метою викладачеві доцільно застосовувати різноманітні засоби: систему цілеспрямованих, логічно пов'язаних запитань, що спонукають студентів до осмисленого пізнання, критичного мислення, особистісних оцінок; посилення на наукові дослідження, практичні ситуації, аргументи для спрямування студентів у необхідному напрямі; судження без критичних оцінок чи образ; відгуки на судження студентів замість реакцій, особливо негативного відтінку; позитивні ствердження для стимулювання студента до самостійного міркування; апелювання до думок, поглядів студентів; висловлювання від власного імені, демонстрування власних почуттів; спонукання студентів до особистісної оцінки змісту і процесу навчання, висловлення власних оцінних суджень.

Отже, прийнятий у червні 2019 р. Закон відкриває значні можливості й перспективи для формування в Україні системи фахової передвищої освіти як окремої ланки освіти. У Законі вперше у вітчизняній законодавчій практиці сформульоване поняття студентоорієнтованого навчання як сучасного концептуального підходу до організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти. Цей підхід передбачає формування здобувачів фахової передвищої освіти як автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу. Вагомим значенням для якісної підготовки фахівців є створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та

інтересів здобувачів фахової передвищої освіти. Єдність теорії та практики в освітньому процесі коледжів і технікумів як закладів фахової передвищої освіти досягається шляхом організації практикоорієнтованого освітнього процесу, різних видів практики студентів, а також дуальної форми освіти. Студентоорієнтований підхід також передбачає організацію освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії викладачів і студентів.

1. Бульвінська О. Сучасні тенденції безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / О. Бульвінська. – Режим доступу : <https://orcid.org/0000-0002-6764-4340>

2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Выготский ; под ред. В. В. Давыдова. – Москва : АСТ: Астрель : Хранитель, 2008.

3. Закон України про фахову передвищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 30, ст. 119) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2745-19>

4. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи : посібник / Л. В. Кнодель. – Київ : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008.

5. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (схвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 26.01.2018, протокол № 1/3–4) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/02/kontseptsii-dualnoi-osviti.doc>

6. Кошманова Т. Педагогіка для громадянського суспільства : навч. посібник / Т. Кошманова, Т. Равчина та ін. ; за ред. д-ра пед. наук Т. С. Кошманової. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005.

7. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посібник / М. В. Савчин. – Київ : Академвидав, 2007.

8. Стасюк В. В. Головна функція закону – підвищення якості підготовки фахівців / Володимир Стасюк // Освітня траєкторія. – № 1. – С. 7.

9. Шаров О. І. Закон України “Про фахову передвищу освіту” – нові можливості та перспективи / Олег Шаров // Фахова передвища освіта. – № 1 [48]. – С. 4–7.

10. Lucas Bill. How to teach vocational education: A theory of vocational pedagogy / Bill Lucas, Ellen Spencer and Guy Claxton. – London : City & Guilds Center for skills development, 2012.

Стаття: надійшла до редколегії 11.09.2019

доопрацьована 28.09.2019

прийнята до друку 15.10.2019

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE VOCATIONAL BEFORE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN TERMS OF LEGISLATIVE CHANGE**Tetyana Ravchyna, Hanna Shemeliuk**

*Separate Structural Unit-Technical College
of Lviv Polytechnic National University,
Pymonenka Str., 17, Lviv, Ukraine, UA-79035;
Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA-79005*

The paper considers the main innovations of the Law of Ukraine “On Vocational Before Higher Education”, adopted in June 2019. It distinguishes the student-oriented learning as a modern approach to organizing the educational process in the system of vocational before higher education. The authors outline the main principles of organizing the educational process on the basis of student-centered approach in the institutions of vocational before higher education.

The article describes the characteristics of students’ activity as autonomous and responsible subjects of the educational process. It analyses the role of the educational environment for qualitative training of specialists oriented on meeting the needs and interests of applicants for vocational before higher education. It also defines the principles of organizing the educational environment that provides the psychological and comfortable atmosphere at the institutions of vocational before higher education. The authors state that the unity of theory and practice in the educational process of colleges and technical schools as institutions of vocational before higher education is achieved by organizing a practice oriented educational process, different types of student practice training, as well as the dual form of education. They highlight the aspects of organizing the educational process on the basis of mutual respect and partnership that involves the subject-subject interaction of teachers and students and reveals the student-oriented approach.

Key words: vocational before higher education, educational process, student-centered approach, subject of educational process, educational environment, dual education, practice oriented educational process, subject-subject interaction.